خودت را هم درست کن

اول قرآن می‌گوید: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا» و بعد می‌گوید: «وَ عَمِلُوا الصَّالِحات» بعد می‌گوید: «وَ تَواصَوْا بِالْحَق» یعنی تو که می‌خواهی سفارش به حق کنی باید اول «آمَنُوا و عَمِلُوا الصَّالِحات» خودت درست بشوی؛ بعد «وَ تَواصَوْا بِالْحَق» تو اثر دارد.[۱]

تبیین امام خمینی رحمت‌الله‌علیه

در تمام اعمال صالحه دو چیز را فرموده‌اند: یکی سفارش به صبر و یکی سفارش به حق. امروز ما هم محتاجیم به این‌که هر کدام، دوستان خودمان را دعوت به حق بکنیم. دعوت به اسلام که در رأس حقوق است و حق مطلق است بکنیم. و دعوت به آرامش در یک همچو موقعی که گرفتاری هست بکنیم. و دعوت به جمهوری اسلامی بکنیم. و دعوت به صبر. اگر انسان بخواهد حق را به دست بیاورد، اگر انسان بخواهد یک حکومت حقی در کشورش باشد، و اگر بخواهد اسلام ـ که حقّ مطلق است ـ در کشور پیاده بشود باید صبر کند. آن طوری که اولیای خدا ـ سلام‌اللّه علیهم ـ در همه مراحل، در همه مصیبت‌ها، در همه مشکلات صبر می‌کردند.[۲]

تبیین امام خامنه‌ای

مصداق «وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ» بشوید؛ همدیگر را حفظ کنید و نگه دارید؛ مثل کوه‌نوردها در جاهای خطرناک که با ریسمان یکدیگر را، کمرها را، به هم وصل می‌کنند؛ یکی اگر پایش بلغزد، پرت نمی‌شود تا آخر کوه؛ وقتی به همدیگر وصل شدند، ریسمان بستند، اگر یکی لغزید، دیگران که هنوز نلغزیده‌اند، او را نگه می‌دارند و بالا می‌کشند؛ ارتباط و اتّصال، این‌جوری است. تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ؛ هم به پیمودن راه حق یکدیگر را توصیه کنید، هم به صبر؛ صبر یعنی استقامت، ایستادگی، ثبات قدم، در مقابل حوادث تلخ نلغزیدن، نلرزیدن، مردّد نشدن.[۳]

قرائت دسته جمعی سوره عصر

وقتی اصحاب و یاران پیغمبر اکرم صلی‌الله‌وعلیه‌وآله‌وسلم به یکدیگر می‌رسیدند پیش از آن‌که از هم جدا شوند سوره «و العصر» را می‌خواندند، و محتوای بزرگِ این سوره کوچک را یادآور می‌شدند، سپس با یکدیگر خدا حافظی کرده به سراغ کار خود می‌رفتند.[۴]

مطالب تکمیلی برای بهره برداری مربیان محترم در سایت سراج بارگذاری شده است

۱. درس‌هایی از قرآن تفسیر سوره عصر؛ ص۷ ۲. صحیفه امام ج۱۳ ص۴۶۷
۳. فرمایشات در ۱۳۹۵/۲/۱ ۴. در المنثور جلد ۶ صفحه ۳۹۲

بسم الله الرحمن الرحیم

مهم‌ترین مصادیق عمل صالح

وَ الْعَصْرِ(۱) إِنَّ الْانسَانَ لَفِی خُسْرٍ(۲) إِلَّا الَّذِینَ ءَامَنُواْ وَ عَمِلُواْ الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْاْ بِالْحَقّ وَ تَوَاصَوْاْ بِالصَّبْرِ(۳)

به عصر سوگند،(۱) که انسان‌ها همه در زیانند؛(۲) مگر کسانی که ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده‌اند، و یکدیگر را به حق سفارش کرده و یکدیگر را به شکیبایی و استقامت توصیه نموده‌اند!(۳)

محفل اُنس (ختم قرآن یا فهم قرآن)

خداوند کریم در قرآن مجید دستور به تدبّر داده است: کِتابٌ اَنْزَلْناهُ إِلَیْكَ مُبارَكٌ لِیَدَّبَّرُوا آیاتِهِ ـ این کتابی است پر برکت که بر تو نازل کرده‌ایم تا در آیات آن تدبّر کنند. (ص/۲۹)

اَ فَلا یَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ اَمْ عَلی قُلُوبٍ اَقْفالُها ـ چرا در قرآن تدبر نمی‌کنند، آیا بر دل‌های‌شان قفل زده شده است؟ (محمد/۲۴)

و امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام فرموده‌اند:

«آگاه باشید در (قرآن) خواندنی که تدبر نباشد خیری نیست.»[۱]

همچنین درباره «وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِیلًا ـ و قرآن را با دقّت و تأمّل بخوان» (مزمل/۴) فرموده‌اند:

«یعنی او را خوب بیان کن و همانند شعر آن را با شتاب مخوان، و مانند ریگ آن‌را پراکنده مساز، ولی دل‌های سخت خود را به‌وسیله آن به بیم و هراس افکنید، و همت شما این نباشد که سوره را به آخر رسانید».[۲]

امام خامنه‌ای هم در این خصوص فرموده است: «تلاوت قرآن را حتماً داشته باشید؛ هر چه ممکن است. تلاوت قرآن هم با تأمل و تدبر اثر می‌بخشد. تلاوت عجله‌ای که همین‌طور انسان بخواند و برود و معانی را هم نفهمد یا درست نفهمد، مطلوب از تلاوت قرآن نیست؛ نه این‌که بی‌فایده باشد ـ *بالاخره انسان همین‌که توجه دارد این کلام خداست، نفس این یک تعلق و یک رشته‌ی ارتباطی است و خود همین هم مغتنم است و نباید کسی را از این‌طور قرآن خواندن منع کرد* ـ لیکن تلاوت قرآنی مطلوب است که انسان کلمات الهی را بفهمد.»[۳]

واژگان آیه

تَوَاصَوْاْ : (از ریشه وصی) سفارش کردند یکدیگر را

الْانسَانَ : (الف و لام برای جنس است یعنی همه) همه انسان‌ها

خُسْرٍ : (خسران) کم شدن سرمایه ـ زیان لَفِی خُسْرٍ : البته در زیانند

۱. الکافی (ط.الإسلامیة) ج۱ص۳۶ ۲. همان ج۲ ص۶۱۴ ۳. ۱۳۸۴/۷/۱۷ ـ خلاصه شده

مهم‌ترین مصداق عمل صالح

در سوره والعصر دو مصداق از مصادیق عمل صالح ذکر گردیده است که عبارتند از: «دعوت به حق» و «دعوت به صبر».

در این‌جا سؤالی به نظر می‌رسد، و آن این است که: تواصی به حق، خود یکی از اعمال صالح است، و با این‌که در قبل عنوان کلی « **وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ** » را ذکر کرده بود، چه نکته‌ای باعث شد که خصوص تواصی به حق را نام ببرد؟

جوابش این است که: این از قبیل ذکر خاص بعد از عام است، که در مواردی به‌کار می‌رود که گوینده نسبت به خاص عنایت بیشتری داشته باشد، و شاهد بر این‌که خدای تعالی از میان همه‌ی اعمال صالح به تواصی به حق عنایت بیشتر داشته، و بدین منظور خصوص آن را بعد از عموم اعمال صالح ذکر نموده این است که همین تواصی را در مورد صبر تکرار کرد، و با این‌که می‌توانست بفرماید: «و تواصوا بالحق و الصبر»، فرمود: «**وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ**».[1]

امام خامنه‌ای مدظله‌العالی هم ضمن توصیه‌ای فرموده‌اند: «بخشی از عمل صالح هم که مهم‌تر است، این است که تواصی به حق بود، تواصی به صبر بود».[2]

با این‌که «**وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ**» جزو «**عَمِلُوا الصَّالِحاتِ**» است اما اسم این دو را سوا برده یعنی درست است که «**عَمِلُوا الصَّالِحاتِ**» گفته‌اند اما تواصی به حق و صبر حسابش جداست. مثل این‌که می‌گویند همه بیائید خانه ما بعد می‌گویند شما و شما هم بیائید یعنی حساب شما دو تا جداست تواصی بالحق و تواصی بالصبر جزو عمل صالح است اما خدا اسم این‌ها را سوایی برده.[3]

توضیح تواصی

« تواصوا » از ماده « تواصی به معنی آن است که بعضی بعض دیگر را سفارش کنند[4] و «حق» به معنی «واقعیت» یا «مطابقت با واقعیت» است. دوازده معنی و مورد استعمال برای این کلمه در قرآن مجید ذکر شده است، مانند خدا، قرآن اسلام، توحید، عدل، صدق، آشکار بودن، واجب بودن و مانند این‌ها، ولی همه‌ی آن‌ها به ریشه‌ای که در بالا گفتیم باز می‌گردد.

---

۱. ترجمه تفسیر المیزان ج۲۰ ص ۶۱۲ ۲. ۱۳۸۸/۴/۳

۳. حجت‌الاسلام محسن قرائتی ـ برنامه درس‌هایی از قرآن سال ۷۵، تفسیرسوره عصر، ص۶

۴. «تَواصِی» غیر از وصیت است. وصیت یعنی یک نفر به یک نفر دیگر بگوید یا فقط یعنی این‌که واعظ به آدم بگوید. ولی «تَواصَوْا» یعنی این‌که همه به همدیگر بگویند. (استاد قرائتی، درس‌هایی از قرآن تفسیر سوره عصر ص۴)

به هر حال جمله «تَواصَوْا بِالْحَقِ» معنی بسیار وسیعی دارد که هم «امر به معروف و نهی از منکر» را شامل می‌شود، و هم «تعلیم و ارشاد جاهل» و «تنبیه غافل» و «تشویق» و «تبلیغ» ایمان و عمل صالح را.

بعد از مسأله شناخت و آگاهی، هر کس در مسیر عمل در هر گام با موانعی روبرو است اگر استقامت و صبر نداشته باشد هرگز نمی‌تواند احقاق حق کند، و عمل صالحی انجام دهد و یا ایمان خود را حفظ کند.

آری احقاق حق، و اجرای حق، و ادای حق در جامعه جز با یک حرکت و تصمیم‌گیری عمومی و استقامت و ایستادگی در برابر موانع ممکن نیست.

«صبر» در این‌جا نیز معنی وسیع و گسترده‌ای دارد که هم صبر بر اطاعت را شامل می‌شود، و هم صبر در برابر انگیزه‌های معصیت، و هم صبر در برابر مصائب و حوادث ناگوار، و از دست دادن نیروها و سرمایه‌ها و ثمرات.[1]

اگر حق است توصیه کن

حق چیست؟ خدا حق است. «**مَوْلاهُمُ الْحَقِّ**» (انعام/ ۶۰).

در قرآن داریم، قیامت حق است. «**وَ يَسْتَنْبِئُونَكَ أَ حَقٌّ هُوَ قُلْ اى وَ رَبِّى إِنَّهُ لَحَقٌّ**» (یونس/۵۳).

جمهوری اسلامی حق است یا باطل؟ اگر حق است، به آن سفارش کن.

نماز جمعه حق است. به آن سفارش کن.[2]

عوارض تواصوا به حق

حالا من اگر ایمان داشتم عملم هم خوب بود کافی است؟ نه «**وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ**» باید دست دیگران را هم بگیری. این‌که خودت خوبی کافی نیست. منتهی وقتی آدم می‌خواهد سفارش به حق کند می‌گویند به تو چه؟ می‌گوید «**وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ**» همدیگر را به صبر سفارش کنید یعنی اگر به تو چه گفتند از کوره در نروی «**تَواصَوْا بِالْحَقِّ**» همان امر به معروف است «وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ» صبر یعنی مقاومت و پشتکار در امر به معروف اگر یک مرتبه توی ذوقت زدند جا خالی نکن ادامه بده.[3]

سفارش دیگران به حق، ممکن است عوارض تلخی داشته باشد که باید با صبر و استقامت به استقبال آن رفت.[4]

---

۱. تفسیر نمونه، ج۲۷، ص ۳۰۲ ۲و۳. درس‌هایی از قرآن تفسیر سوره عصر؛ ص۶ ۴. تفسیر نور ج۱۰ ص ۵۸۵